

Akademia Morska
w Gdyni
Polskie Towarzystwo Nautologiczne

MARYNARKA POLSKA
(1918–2008)

Tom I
Zbiór studiów

Pod redakcją
Jana Kazimierza Sawickiego

Gdynia 2009

Prof. dr hab. inż. Romuald Cwilewicz, Jego Magnificencja Rektor Akademii Morskiej w kadencji 2008–2012 (prorektor: 1990–1996 i 2002–2008). Fot. T. Degórski

Prof. dr hab. inż. Józef Andrzej Lisowski, Jego Magnificencja Rektor Akademii Morskiej w kadencjach 1989–1996 i 2002–2008. Fot. T. Degórski

i Polskiej Marynarki Handlowej. Z ukontentowaniem należy w tym studium skonstatować, że również środowisko naukowe Akademii Marynarki Wojennej ostatecznie uznało zasadność tak oczywistych racji w interpretacji dekretu Naczelnika Państwa i naczelnego wodza ówczesnej Polski.

Faktyczny status prawny załóg PMH w latach drugiej wojny światowej, wbrew Kierownictwu Marynarki Wojennej w Londynie, uregulowany został dopiero odezwami i rozkazem naczelnego wodza generała Władysława Sikorskiego z dnia 28 listopada 1939 r., 30 września 1940 r. i ostatecznie rozkazem z 4 września 1941 r. Najważniejszą ich treścią jest to, że pracę na statkach handlowych i rybackich w czasie wojny rząd polski oceniać będzie na równi ze służbą w szeregach naszej armii. Dotychczasowy brak takich rozstrzygnięć prawnych był na statkach polskich powodem wielu konfliktów i nieporozumień, które przeniosły się również na pierwsze lata po zakończeniu wojny. W miarę upływu czasu status prawny oficerów PMW w powojennej Polsce ulegał deprecjacji w stosunku do pozycji przedwojennej. Kwalifikacje zdobywane w szkolnictwie i na okrętach PMW nie uprawniały do zajmowania równorzędnych stanowisk na statkach PMH. Podtrzymywa-

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

Programy rozbudowy floty wojennej w Polsce w latach 1946–1961

Rodzaj okrętów	Wyporność w tonach	Stan okrętów w 1945	Stan okrętów wg propozycji Dowództwa MW (nazwisko dowódcy, data wykonania planu i termin zakończenia jego realizacji)								Stan okrętów w 1980 roku
			Adam Mohuczy 26.11.1946 do 1959	Włodzimierz Steyer 3.04.1947 do 1968	Włodzimierz Steyer 14 IV 1948 do 1968	Wiktor Czerokow 21 IX 1950 do 1 I 1956	Wiktor Czerokow 19 I 1953 do 1956	Jan Wiśniewski 25 XI 1956 do 1965	Zdzisław Studziński 13 VIII 1959 do 1965	Zdzisław Studziński 28 III 1961 do 1965	
Krążowniki lekkie	do 6800	–	5	–	–	–	–	–	–	–	–
Konrtorpedowce (niszczyciele)	2500–3000	–	12	–	–	–	4	16	–	3	1
Kutry rakietowe	–	–	–	–	–	–	–	–	–	6	13
Torpedowce dozo- rowce (korwety)	900–1200	–	16	9	9	–	9	24	1	–	–
Okręty podwodne w tym: średnie małe	700–800 200–250	3	20	18	18	–	12	60	7	7	2
		3	–	6	6	–	6	24	7	–	2
		–	–	12	12	–	6	35	–	–	–
Trałowce bazowe	250–300	13	12	18	18	5	15	24	27	24	24
Trałowce redowe	120–150	–	36	24	24	4	12	24	–	–	–
Kutry trałowe	50	–	–	24	24	5	33	36	26	24	5
Kutry torpedowe	50–70	2	42	24	36	12	96	48	28	19	8
Ścigacze OP w tym: duże małe	250–300 80–100	12	42	42	42	12	80	24	12	8	29
		–	–	18	18	12	50	–	12	8	8
		12	–	24	24	–	30	–	–	–	21
Okręty desantowe średnie	500–700	–	–	–	–	–	21	–	21	28	23
Jednostki pomoc- nicze i specjalne	1000–2000	–	59	30	7	7	75	50	72	61	176
Razem	–	30	244	189	178	45	355	306	174	180	280
Ogólny tonaż floty	–	.	92 945	42 600	42 600	5 150	100 000	150 000	58 000	69 500	85 256

Dr hab. Jan Kazimierz Sawicki, prof. nadzw. AM

Akademia Morska w Gdyni

HISTORIOGRAFIA DZIEJÓW MARYNARKI POLSKIEJ W XX I XXI WIEKU

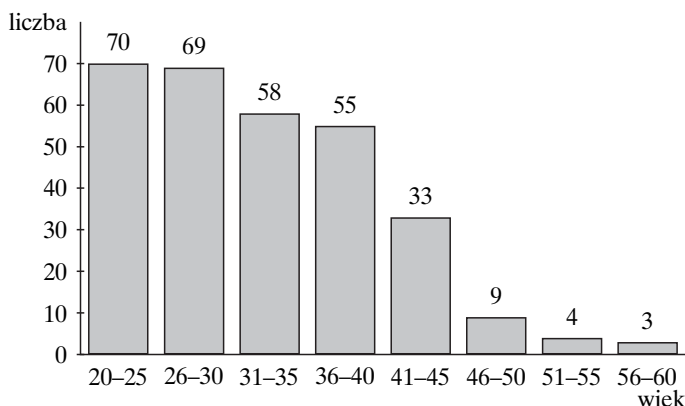
Część I. Bibliografie, pamiętniki, reportaże

Prezentacja tak rozległego tematu w ramach konferencji naukowej wymaga na autorze skoncentrowanie się jedynie na zasadniczej charakterystyce historiografii Polskiej Marynarki Wojennej i Polskiej Marynarki Handlowej oraz odstępianie od szczegółowej analizy istniejącego dorobku bibliograficznego w tej materii i od omówienia piśmiennictwa szeroko już opracowanego, a jedynie odnotowanie tego problemu w niniejszym studium. Wykład zatem odniesie się do wyodrębnionej dokumentacji bibliograficznej i piśmiennictwa Marynarki Polskiej — pamiętnikarstwa, monografii, opracowań studialnych i dokumentacyjnych — oraz programów i potrzeb badawczych kadry naukowej uczelni morskich, politechnik, uniwersytetów i instytutów Polskiej Akademii Nauk, placówek naukowych i muzealnych prowadzących prace nad dziejami Marynarki Polskiej. Odrębnym problemem jest edytorstwo książek morskich, zwłaszcza dotyczących floty morskiej i jej kadr. Ze względu na tak obszerny zakres problemowy podjętego tematu, „Historiografia dziejów Marynarki Polskiej w XX i XXI wieku” będzie publikowana w kilku częściach. W materiałach konferencyjnych przytoczona jest część pierwsza, omawiająca zagadnienia bibliografistyki i pamiętnikarstwa kadr morskich — załóg Marynarki Polskiej.

1. Dokumentacja bibliograficzna

Dorobek naukowy dotyczący dziejów Marynarki Polskiej jest adnotowany w rejestrach bibliograficznych druków zwartych i druków ciągłych. Druki zwarte obejmujące różne zbiory o tematyce morskiej są sklasyfikowane i usystematyzowane w odpowiednich działach, co umożliwia łatwe rozpoznanie dziedzin pisarstwa morskiego¹. Pierwsze po II wojnie światowej naukowe opracowania bibliograficzne polskiego piśmiennictwa morskiego są efektem

¹ Zob. J. Wadowski, *Morze i Pomorze. Książki, czasopisma, filmy*, Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 1964; Nota biograficzna Jerzego Wadowskiego, opr. J. K. Sawicki, w: *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, t. 3, *Polska Marynarka Handlowa. Noty biograficzne kadry, słuchaczy i absolwentów szkół morskich Tczewa, Gdyni i Szczecina*, pod red. J. K. Sawickiego, Gdynia: Pracownia Historii WSM 2002, s. 151–152.

Wykres 1. Wiek oficerów zawodowych MW. Stan z 31 VIII 1939

Źródło: D. Nawrot, *Korpus oficerski...*, s. 84.

czyk [dowódca okrętu podwodnego ORP „Wilk” — przypis P.P.] wciąż był na posterunku, widziało się go na stanowisku dowodzenia, przy peryskopie, niemalże dzień i noc ciągle na nogach. Zadawaliśmy sobie pytanie, kiedy ten człowiek śpi?”¹⁹. I to on właśnie po zakończeniu działań na Bałtyku doprowadził swój okręt do Wielkiej Brytanii. Brawurowa ucieczka ORP „Orzeł” z Tallina była możliwa tylko dzięki desperacji młodszej części kadry wraz z zastępcą dowódcy okrętu kpt. mar. Grudzińskim na czele. Przyglądając się natomiast postępowaniu takich osób, jak kontradm. Unrug, kmdr dypl. Frankowski (dowódca Morskiej Obrony Wybrzeża), czy kmdr dypl. Majewski (szef Sztabu Dowództwa Floty), trudno doszukać się pozytywów.

Uwzględniając wszystkie powyższe aspekty, można śmiało powiedzieć, że pomimo często krytycznych uwag, podkomendni admirała Świrskiego dobrze wypełnili swój obowiązek podczas wojny obronnej 1939 r.

Dzięki mądrej polityce i umiejętności przewidywania, polska bandera nie zniknęła z mórz i oceanów. W październiku 1939 r. na Zachodzie operowały już polskie okręty: „Burza” ze 150-osobową załogą, „Błyskawica” z 200 oficerami i marynarzami, „Grom” — 200, „Orzeł” — 54, „Wilk” — 42, „Iskra” — 25, i „Wilja” — 35. Do Paryża, przez Rumunię, unikając internowania, dotarł również Jerzy Świrski²⁰. Już w październiku 1939 r. w Paryżu zostało reaktywowane Kierownictwo Marynarki Wojennej, na którego czele stanął ponownie admirał Świrski. O tej nominacji z pewnością zdecydowała stara znajomość i dobre stosunki Świrskiego z Sikorskim, który stał wtedy na czele

¹⁹ Wspomnienia członka załogi „Wilka” Jana Jaworskiego. Cytat za: J. Tuliszka, *Wyższa kadra dowódcza...*, s. 137.

²⁰ D. Nawrot, *Dowodzenie Polską Marynarką Wojenną w czasie II wojny światowej [w:] Kierownicza kadra Polskiej Marynarki Wojennej w latach 1918–1989, materiały konferencyjne, Gdynia 2004, s. 74.*

Część III

Ppłk. dr Ryszard Techman

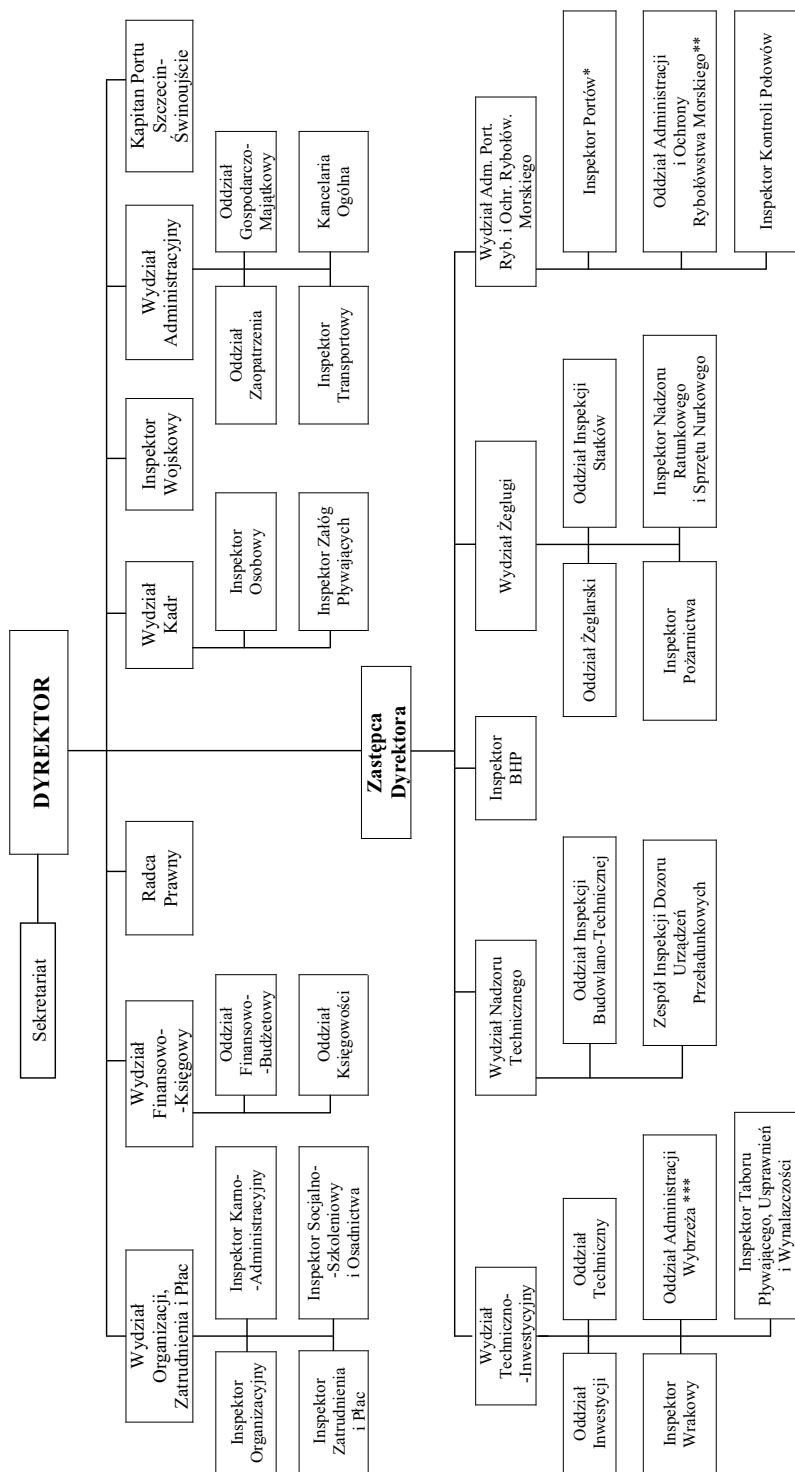
Uniwersytet Szczeciński

Archiwum Straży Granicznej

TERENOWA ADMINISTRACJA MORSKA W POLSCE W LATACH 1918–2008

(Zarys prawno-organizacyjny)

Schemat organizacyjny Szczecińskiego Urzędu Morskiego (30 VII 1954)

* z Kapitanatem Portu w Trzebieży i Bosmanatami Portów w Kamieniu Pomorskim, Lubczynie, Wicku, Stepnicy, Warszowie, Dziwnowie, Świnoujściu, Wolinie, Nowym Warpnie.

** z Inspektoratami Rybołówstwa Morskiego w Szczecinie, Wolinie, Dziwnowie, Świnoujściu i Trzebieży.

*** z Obwodami ochrony Wybrzeża w Międzyzdrojach i Niechorzu.

Źródło: Schemat organizacyjny SUM z 30 VII 1954 r., APS, SUM, sygn. I/37, s. 101–103.

Schemat organizacyjny Urzędu Morskiego w Szczecinie (1 X 2008)

